

de Sprokkel

vrijzinnig humanistisch tijdschrift
regio Westhoek Noord

ZOMER 2021

thema
Hannah Arendt,
een stekelige denker

V.U.: Marc Van Muylen, Galloperstraat 48, 8670 Koksijde | Verschijnt driemaandelijks | juli - augustus - september | 10de jaargang nr. 1

Afgeftelkantor: Gent X
P913985 - BC31649

de Sprokkel

de Sprokkel | 10ste jaargang nr.1

juli - augustus - september 2021

Versijnt driemaandelijks

Verantwoordelijke uitgever: Marc Van Muylem

erkenningnummer: P913985

PB nummer: BC31649

Vrijzinnig Huis Koksijde

Galloperstraat 48

8670 Koksijde

M 0498 56 61 30

Contactadres Vrijzinnig huis Koksijde

Voorzitter: Joeri Stekelorum

T 058 52 08 94

vrijzinnighuiskoksijde@gmail.com

www.vrijzinnighuiskoksijde.be

kernredactie

Nele Deblauwe

Lieve De Cuyper

André Laveyne

Marc Mortier

Marc Van Muylem

droegen ook bij aan dit nummer

Stephan Hungenaert

Joke Neels

Joeri Stekelorum

Pink Panther

Lieve Goorden

Dirk De Schutter

Dirk Verhofstadt

Lieve Goemaere

Bericht aan de lezers en de auteurs

Dit tijdschrift wordt gratis verspreid binnen de vrijzinnig humanistische gemeenschap regio Westhoek Noord. Wens je dit tijdschrift te ontvangen stuur dan je adresgegevens naar diksmuide@demens.nu. Je gegevens worden, behoudens bezwaar, opgenomen in een bestand beheerd door het huisvandeMens Diksmuide en uitsluitend gebruikt voor de verspreiding van dit tijdschrift.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de door derden geleverde artikels. De kernredactie behoudt zich het recht om ingeleverde artikels te wijzigen, in samenspraak met de auteurs.

Inhoud

Editoriaal	2
Actueel	3
Column.....	4
Hoofdartikels	5-6-7-8-9-10-11-12-13
Visietekst.....	14-15
Jonkies	16
Activiteiten in de regio	17-18
Lokale vereniging	19-20
Boekbespreking	21,22
Gedicht.....	23
In de kijker	24-25

Editoriaal

Dag vrijzinnige vrienden,

De *fijne* lente hebben we al gehad. Ook zo genoten van de natuur die opnieuw tot bloei is gekomen? Ondertussen is de zomer begonnen, tijd voor wat meer ontspanning met familie, vrienden en kennissen. Een tijd met heldere lucht vol zonnestralen. Het opent onze geest en ons lichaam.

Ondertussen staan we al ver met de vaccinaties tegen het virus. Het *beestje* dat ons leven inmiddels

reeds bijna anderhalf jaar beheerst. Dat ons leed heeft bezorgd, dat ons heeft beperkt in onze activiteiten, ook in het Vrijzinnig Huis Koksijde. We hebben elkaar lange tijd moeten missen. Maar nu is er beterschap in zicht. We hopen onze activiteiten stilaan opnieuw te kunnen opstarten in het najaar. Onze lidverenigingen maken volop plannen voor heropstart vanaf september. En vooral: binnenkort hopen we onze deuren te kunnen openen op zondagvoormiddag. Om bij te praten, ideeën en ervaringen uit te wisselen, kortom elkaar weer te kunnen ontmoeten. We kijken er allemaal zo hard naar uit, niet?

Het thema van dit nummer is de figuur van Hannah Arendt. Het doet mij terug denken aan mijn studententijd. Als 18-jarige kreeg ik in de eerste kandidatuur immers de opdracht om een boekbespreking te maken van haar standaardwerk: *“Les origines du totalitarisme. Le système totalitaire”*. Een ware opgave! Studenten nu lezen het werk ongetwijfeld in het Engels... De pocket – kostprijs destijds 203 frank – staat nog in mijn huisbibliotheek. Vol met onderstrepingen in groen, rood en fluostift en vertaalde woorden. Pure nostalgie, weet je wel... of ... een basis voor mijn kritische, onderzoekende geest?

De essentie van het werk van Hannah Arendt is nog altijd brandend actueel: het samengaan van denken, oordelen en engagement. Of nog, haar uitspraak: *“Ik geloof niet dat welk denkproces dan ook zonder persoonlijke ervaring mogelijk is. Elk denken is nadenken, niet?”*

Woorden die wij als vrijzinnig humanisten meer in de praktijk zouden moeten omzetten. Vrij onderzoek, kritisch denken en dan oordelen: *eerst zien en dan geloven*, vrij van alle dogma's.

Ik ben er zeker van dat jullie het met mij eens zijn.

Tot slot: geniet van de zomer, geniet van dat deeltje herwonnen vrijheid die ons blij kan maken, geniet van de kleine dingen in het leven en vooral: **blijf zorgen voor elkaar**

DE *kleine* DINGEN

Met vrijzinnige groet

Joeri Stekelorum

voorzitter VHK

Word fan van Vrijzinnig Huis Koksijde op facebook!
www.facebook.com/vrijzinnighuiskoksijde

sParks festival in Hamiltonpark Ieper deze zomer

Op vrijdag 30 juli, zaterdag 31 juli en zondag 1 augustus kan je in Ieper naar sParks, een kleinschalig festival met een eigenzinnige insteek. Artiesten en sprekers staan samen op de affiche. Stef Camil Karlens, The Singalong Band (met Eric Melaerts), Black Mamba en TLP vormen de hoofdmoot van het muziekaanbod en sprekers als Kurt Van Eeghem, Lara Taveirne, Christophe Busch en Jean Paul Van Bendegem trakteren je op inhoud.

Er zullen infostanden aanwezig zijn, ook kinderanimatie en voldoende eet- en drankgelegenheid. Samengevat zal je op sParks kunnen ontmoeten, bijleren, ontspannen, genieten, ontdekken en verbonden zijn.

Het programma raadplegen en een dagpas aan 2 euro reserveren kan via de website www.sparksfestivalieper.com en via www.facebook.com/sparksfestivalieper (evenementen dag 1, 2, 3).

Initiatiefnemer is huisvandeMens Ieper, de partners bij het festival zijn onder meer het Humanistisch Verbond en Hujo.

50 jaar Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw – deMens.nu

2021 is een feestjaar voor deMens.nu, de vrijzinnig humanistische koepelorganisatie blaast vijftig kaarsjes uit. Vooral in het najaar staat er één en ander op til om het jubileumjaar te vieren. De Unie Vrijzinnige Verenigingen, kortweg UVV, ontstond in 1966 als een feitelijke vereniging en organiseerde zich op 31 maart 1971 in een vzw. Sinds eind 2011 staat de organisatie bekend als

deMens.nu. Een jubileum is een moment om stil te staan bij gisteren, vandaag en morgen. Het dossier in het deMens.nu magazine jg10nr2 is helemaal gewijd aan het 50-jarig bestaan.

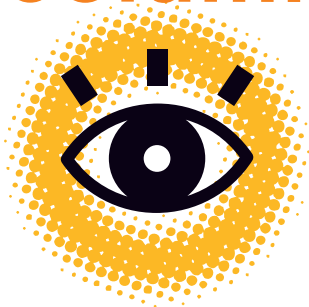
Vernieuwd LEIFplan

Het LEIFplan werd vernieuwd. Je vindt hierin alle wettelijke wilsverklaringen, ruime info over palliatieve zorg, hoe je een moeilijk gesprek kan voeren en nog veel meer.

Actie Palliatieve Zorg

Tegelijk met het vernieuwde LEIFplan werd op 6 mei de Actie Palliatieve Zorg voorgesteld. Dit initiatief ontstond naar aanleiding van het eindrapport het palliatief debat van Kom op tegen Kanker en is een samenwerking tussen Netwerk Levensende, Coda, Forum Palliatieve Zorg en LEIF. Actie Palliatieve Zorg wil een informatie- en ondersteuningsplatform zijn om de kennis rond palliatieve zorg te bundelen.

De kijk van ... Stephan

Ik schrijf wel eens graag mijn – ongezoeten – mening neer over alles wat mij ergert en geloof me, dat is heel wat. Schrijven gaat me op een of andere manier mij beter af dan debatteren. Ik kan mijn gedachten, en dus mijn woorden, beter ordenen en heb dan ook het gevoel dat wat ik schrijf ernstiger genomen wordt dan wat ik zeg. Of dat gevoel ook juist is weet ik niet, helaas, ook ik heb nu eenmaal mijn illusies nodig. Een paar weken terug vroeg Nele – mijn contactpersoon bij HVDM Diksmuide – mij iets te schrijven voor De Sprokkel met als thema Hannah Arendt. Tot mijn scha en schande moest ik mezelf bekennen te weinig over haar te weten. Dit klinkt misschien wat merkwaardig uit de mond van een vrijzinnig humanist. Doch, voor mij houdt vrijzinnigheid in dat ik niet geloof in allerlei goden of opperwezens en ik ook voor het gemak er maar vanuit ga dat het na dit aardse bestaan afgelopen is. Of ik een waarlijk humanist ben is iets waar anderen over zullen moeten oordelen. Ik denk mijn best te doen een goed mens te zijn, evenwel, heb daarnaast ook mijn fouten. Humanisme zie ik vooral als een proberen, een streven, meestal met kleine dingen, om er het beste ervan te maken, voor iedereen, zonder onderscheid. Ik voel me niet direct geroepen daar veel over te studeren, het is me iets te abstract en boeit me maar matig. Dat is echter persoonlijk. Zo blijft vrijzinnig humanisme tenminste voor mij duidelijk en simpel, zo heb ik het graag.

Als je gevraagd wordt over iets te schrijven wat niet direct in je comfortzone zit, kun je natuurlijk ook zeggen dat het niet aan je besteed is, maar, dat zou wat flauw zijn. Engagement gaat er juist over eens die comfortzone te durven verlaten. Zo gezegd zo gedaan, ik zou mijn groot hart eens tonen. Gelukkig moet je daar niet eens je deur voor uit en biedt het internet je tal van mogelijkheden. Veel van wat ik over haar las was eigenlijk een herhaling van wat dat ik vroeger ook wel al eens gehoord of gelezen had, maar zich in de verborgen archieven van mijn geheugen

had genesteld. Het is niet omdat je een koele minnaar van filosofische traktaten en levensbeschouwelijke inzichten bent, dat je nooit eens iets leest over totalitarisme of het vluchtelingenprobleem. Als vrijzinnig humanist wordt je daarnaast regelmatig met haar geconfronteerd. Je moet al heel wereldvreemde neigingen hebben als je af en toe in een HVDM binnenstapt en haar naam je totaal niets zegt of niet weet dat er het instituut in Mechelen is. Wat mij toch verbaasde, toen ik haar zowat herontdekte, is hoe actueel zij en haar ideeën eigenlijk nog altijd zijn. Vluchtelingen of totalitarisme, het blijven – alle politieke verdragen en inzichten ten spijt – de klassiekers van de wereldpolitiek, en zelfs in West-Europa – waar we echt beter zouden moeten weten – staan de vraagstukken waar zij het over had vandaag nog steeds hoog op de politieke agenda. Voor een van de grootste partijen van dit welvarend land zijn vluchtelingen en het maniakaal, arglistig gemekker erover zelfs hun corebusiness.

Op een bepaald moment vroeg ik me af hoe het toch komt dat zij slechts enkel bij insiders bekendheid geniet. Eigenlijk zou dit niet mogen en zou zij zeker niet misstaan in het collectieve geheugen. Was het de Joodse Hannah Arendt niet die Adolf Eichmann (zowat de manager van de gaskamers) als een ambtenaar zag die ook maar uitvoerde wat hem opgedragen

werd? Als we daar eventjes bij stilstaan kunnen we niet anders dan dit zien als een waarschuwing hoe verschrikkelijk fout het kan lopen als we als mens niet meer kritisch durven denken. Alleen daarom al verdient zij een standbeeld op elke straathoek, hopelijk krijgt zij hier en daar een straat- of pleinnaam. Dat verdient Hannah Arendt meer dan wie ook, laat daar geen twijfel over bestaan.

Ik ben dan ook oprecht blij dat De Sprokkel haar vandaag weer eens op een voetstuk plaatst. Voor mij was de herontdekking alvast een boeiende en inspirerende ervaring. Ik hoop voor u hetzelfde.

Stephan Hungenaert

Een stekelige denker

Hannah Arendt was een stekelige denker met een groot hart voor de wereld en de mensheid. Ze ging vaak in tegen de algemeen heersende opvattingen. Arendt pleitte voor een actief burgerschap waarin kritisch denken en open dialoog centraal staan.

Hannah Arendt (1906-1975) was een Joods-Duits-Amerikaanse politiek filosoof – ze studeerde filosofie en theologie in Berlijn. Is een van de belangrijkste politieke denkers van de twintigste eeuw.

Bewogen leven

De thema's die haar bezighielden werden mede bepaald door haar persoonlijke levenservaringen, haar verblijf in een interneringskamp, haar status als vluchteling in de VS en de kritiek die ze kreeg uit de joodse gemeenschap.

Zo schreef ze bijvoorbeeld over totalitaire regimes, autoriteit, politiek handelen, de directe democratie en de vrijheid van denken.

Inspirerende veelzijdigheid

Hannah Arendt was echter een verrassend veelzijdig denker. Ze schreef uitvoerig over het denken zelf, het menselijk bestaan en morele keuzes. In haar boek *The Human Condition* staan de begrippen arbeid, werk en handelen centraal.

Arendt wilde expliciet geen filosoof genoemd worden. Filosofie stond voor haar te ver van de wereld. Zij wilde net in de wereld staan en tussen de mensen: enkel in gesprek met de anderen kon je volgens Arendt volledig mens zijn. Wij laten ons inspireren door haar gedachtengoed, maar blijven vooral zelf kritisch nadenken.

Omdat ze Joods is, vlucht Arendt in 1933 naar Parijs. Na de Duitse inval in 1940 wordt ze gevangengezet: als stateloze van Duitse afkomst vindt men haar verdacht. Ze ontsnapt en vertrekt samen met haar man in 1941 naar New York. In New York werkt ze onder andere mee aan de uitgave van de Engelse vertaling van het verzameld werk van Franz Kafka.

Na 18 jaar stateloos te zijn geweest, krijgt ze in 1951 het Amerikaans staatsburgerschap.

Arendt schrijft uitgebreid over terreur en totalitaire samenlevingen. In 1951 verschijnt het boek *The Origins of Totalitarianism* waar ze bekend mee wordt. Daarin vraagt ze zich onder andere af hoe iemand bij de lunch vol overgave naar Mozart kan luisteren en even later het transport van Joden naar een concentratiekamp kan goedkeuren.

Voor het tijdschrift *The New Yorker* schrijft Arendt in de jaren zestig over het proces tegen Adolf Eichmann, die medeverantwoordelijk was voor de deportatie van de Joden naar de vernietigingskampen. Ze ziet Eichmann niet als monster, maar als een kleurloze ambtenaar die gedachteloos uitvoerde wat hem werd opgedragen. Het kwaad vond Arendt daardoor beangstigend gewoon: ze noemt dat de 'banaliteit van het kwaad'.

Vergeving maakt deel uit van ons mens-zijn, vindt Arendt. Het maakt de verwijtbare gebeurtenis niet ongedaan, maar zorgt dat we verder kunnen leven.

Tegen de achtergrond van het fascisme is Hannah Arendts filosofie vooral een denken van vrijheid in politieke zin, een denken dat echter nooit volledig academisch is. Het voortdurend samengaan van denken en oordelen vormt de rode draad in haar werk. De geschiedenis is volgens haar niet te reduceren tot een uiting van de wil. In Arendts denken gaat het erom concrete situaties in de wereld te begrijpen en een aan de gang zijnde crisis te duiden. Haar ideeën waren nooit populair, ze stonden steeds dwars op de tijdgeest. Vooruitgang betekende voor Arendt een historicistische illusie en de sociale kwestie plaatste ze buiten de politiek. Ze bekritiseerde bevrijdingsbewegingen, het progressieve feminisme en andere vormen van 'slachtofferisme' en vreesde bij identificatie een beklemmende orthodoxie. Politiek handelen kan volgens Arendt nooit gebaseerd worden op een afgebakende doctrine zoals socialisme, liberalisme of conservatisme, maar moet uitgaan van de menselijke pluraliteit, van de veelheid aan mogelijke gezichtspunten in een zaak. Politiek handelen is de moeilijke kunst van het oordelen waarbij we rekening houden met de menselijke diversiteit in een gegeven historische situatie. Arendts discours over Israël en de Verenigde Staten, over het kwaad in de wereld, over terrorisme en wereldvreemdheid, maar ook over de kracht van de democratie hebben niets aan actualiteit ingeboet.

De wereld wordt pas menselijk, als zij voorwerp van gesprek is. Pas als wij erover spreken, vermensenlijken we zowel wat zich in de wereld als in onszelf afspeelt.

In 1975 overlijdt Arend onverwacht aan een hartaanval in haar woonplaats New York.

'En als de stormwind van het denken je uit je slaap rukt, dan zal je zien dat je niets anders overhoudt dan verwarring. En het beste wat we daarmee kunnen doen, is die met elkaar delen.'

Hannah Arendt Denken

De essentie van Arendt

Hannah Arendts gedachtegoed duikt tegenwoordig vrijwel wekelijks op in de media. Tijdens haar leven was zij al een scherpe criticus van de actualiteit, maar haar werk is nu relevanter dan ooit. De filosofie van Arendt formuleert een antwoord op actuele kwesties, zoals de verhouding tussen privé en werk, en het populisme in de politiek.

De essentie van
Arendt

ISW UITGEVERS

Arendt is geen eenvoudige kost. In *De essentie van Arendt* zet kenner Lieve Goorden de belangrijkste ideeën van Arendt op een rij en laat ze zien waarom Arendt vandaag de dag zo relevant is.

Lees hieronder hoe Lieve Goorden hoofdstuk 4, 'Als de stormwind van het denken je uit je slaap rukt', begint.

Denken is een favoriete bezigheid van Hannah Arendt. Haar vriendin Mary McCarthy schildert daarvan een intiem tafereel: 'Als ze spreekt is het alsof je de beweging

van haar geest aan de oppervlakte in actie ziet, door de manier waarop ze haar lippen samenknijpt, haar voorhoofd frons en nadenkend haar kin met haar hand ondersteunt.' Het ligt dan ook voor de hand dat de volgende vragen Arendt almaar meer gaan bezighouden: wat zet ons aan tot denken? Wat doen we eigenlijk wanneer we denken? En wanneer denken we? In de nasleep van twee politieke gebeurtenissen die ze van dichtbij meemaakt, krijgen die vragen voor haar een grote urgentie.

In de lente van 1933 wordt Arendt samen met haar moeder opgepakt door de nazi's. Ze heeft zich verdacht gemaakt door in opdracht van een Joodse verzetsgroepering in de bibliotheek van Berlijn bewijzen van antisemitische uitspraken te verzamelen ten behoeve van de buitenlandse pers. Maar Arendt heeft geluk want ze slaagt er met haar charme in de agent die haar ondervraagt voor zich in te palmen. En zo mogen moeder en dochter na acht dagen in de cel weer naar huis.

Nu wordt echter de grond onder hun voeten te heet en ze besluiten Duitsland te verlaten en naar Parijs te vluchten. Later zal Arendt in een interview voor de Duitse televisie herinneringen aan deze periode ophalen. Ze weet nog dat het in die vroege jaren dertig niet zozeer de terreur van de nazi's is die haar schrik aanjaagt. Wat haar veel meer beangstigt is de houding van veel intellectuele vrienden en bekenden. Precies in deze kringen wordt de nieuwe beweging van Hitler dikwijls met begeestering begroet. Niet uit vrees voor vervolging – iets wat Arendt nog zou kunnen begrijpen – maar vrijwillig en met volle overtuiging: 'Hitler deed iets met hen. Dat waren soms ongehoord interessante dingen!

Fascinerend interessant en gecompliceerd! En ook hoog boven het normale niveau zwevende conversaties! Dat heb ik als grotesk ervaren. Ze liepen op die manier blind met hun eigen ideeën in de val.' Zo ziet een kennis van Arendt in de nationaalsocialistische revolutie een poging om de droom van Hölderlin – de terugkeer van het Oude Griekenland – te verwerkelijken. En iemand anders vergelijkt Adolf Hitler met de Romeinse keizer Augustus.

Maar Arendt denkt hier toch vooral aan Martin Heidegger, die de coup van 1933 viert als een metafysische revolutie. In een eigenaardige vermenging van filosofie en politiek verwacht Heidegger van deze machtsovername een 'volledige verandering van ons Duitse bestaan'. Met zulke pathetische uithalen kan Arendt weinig aanvangen, ze walgt ervan, ze maken haar allergisch voor het intellectuele milieu waarvan ze zelf tot dusver deel heeft uitgemaakt. Wanneer ze afscheid neemt van Duitsland neemt ze zich voor: 'Nooit meer! Ik wil nooit meer verwickeld raken in een intellectuele geschiedenis. Ik wil met dit gezelschap niets meer te maken hebben.' Dit alles doet haar denken aan Kant die het helemaal niet ongewoon vindt dat zeer geleerde mensen bij het toepassen van hun wetenschap blijk geven van een

gebrek aan oordeelsvermogen. *Afwezigheid van denken* komt ook bij erg intelligente mensen voor. Denken is niet het monopolie van een gespecialiseerde discipline. Deze gedachte zal bij Arendt de prangende vraag oproepen of denken – of de gewoonte die iemand zich eigen maakt om wat toevallig gebeurt te onderzoeken – tot de voorwaarden behoort waaronder mensen zich van het kwaad onthouden.

Nog een tweede gebeurtenis zal Arendt doen inzien dat het hoog tijd wordt om het menselijk denkvermogen aan een grondig onderzoek te onderwerpen. In 1960 beheersen twee onderwerpen het nieuws: de verkiezing van een nieuwe Amerikaanse president (wat John F. Kennedy zal worden) en de kidnapping van Adolf Eichmann, een naar Buenos Aires gevluchte nazi die een centrale rol speelde bij de vernietiging van de Joden.

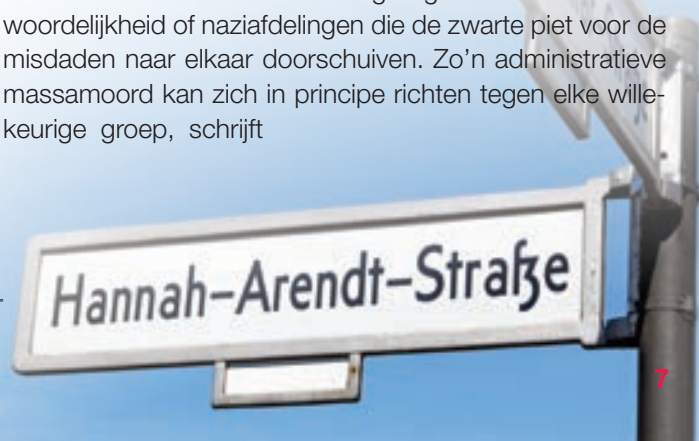
'Afwezigheid van denken komt ook bij erg intelligente mensen voor.'

Eichmann wordt opgepakt door Israëlische agenten en van Argentinië naar Israël overgebracht om daar terecht te worden, een proces dat in de media veel aandacht krijgt. Het nieuws laat Arendt niet los. Het is voor haar de laatste kans om een typische vertegenwoordiger van het naziregime van nabij mee te maken. Ze schrijft een brief naar de hoofdredacteur van *The New Yorker* met de vraag of ze als journalist in Israël het proces tegen Eichmann mag verslaan. Haar aanbod wordt aangenomen en *The New Yorker* betaalt alle kosten van de reis.

Arendt brengt verslag uit over het proces, eerst in een reeks artikelen in *The New Yorker* (februari, maart 1963) en nadien in boekvorm: *Eichmann in Jerusalem. A Report on the Banality of Evil* (1963).

De aard van het misdrijf dat voorligt is nieuw en zonder precedent, schrijft ze.

Want wat Eichmann deed, valt volgens Arendt onder het begrip van een door de staat georganiseerde administratieve massamoord, met als typische kenmerken: bureaucratische procedures, nazi-afdelingen die elkaar beconcurreren om de macht en georganiseerde onverantwoordelijkheid of naziafdelingen die de zwarte piet voor de misdaden naar elkaar doorschuiven. Zo'n administratieve massamoord kan zich in principe richten tegen elke willekeurige groep, schrijft

Arendt. Het selectieprincipe hangt van de omstandigheden af. Misschien wordt het in de toekomst wel iedereen met een IQ beneden een bepaald niveau.

Nu is het zo, schrijft Arendt, dat voor dit nieuwe type misdrijf het heersende rechtstelsel en de bestaande juridische begrippen tekortschieten. Met het gevolg dat de rechters vrijelijk zullen oordelen en vonnissen, zonder zich te hoeven houden aan normen en juridisch vastgestelde maatstaven. Zo ziet niemand er graten in dat de openbaar aanklager Gideon Hausner – om Eichmann te kunnen afschilderen als een monster – met de opgeroepen getuigen en het verzamelde materiaal de monstrueuze en gruwelijke feiten van het globale nazisme in de verf wil zetten. En niemand protesteert wanneer David Ben-Goerion (de eerste premier van Israël) en de openbaar aanklager met het proces slechts één doel voor ogen staat: de jonge Joden die de oorlog niet zelf meemaakten de ogen openen voor het antisemitisme in de wereld. Kortom, er staat niet een individu – Adolf Eichmann – in de beklaagdenbank, is de vaststelling van Arendt. Zelfs het naziregime op zich staat niet centraal in het proces, maar wel het antisemitisme zoals dat in de loop van de geschiedenis tot uiting is gekomen.

Dat kan volgens Arendt niet. Het is de persoon van de verdachte die in het middelpunt moet staan, het individu met een eigen geschiedenis en met unieke eigenschappen, terwijl ook de omstandigheden waarin de verdachte zijn daden heeft gepleegd belangrijk zijn. Het proces mag niet een voorwendsel zijn om het gesprek op andere zaken – zoals de opvoeding van de Joodse jeugd – te brengen. Volgens Arendt begrijpen de rechters de persoon van Eichmann niet en is het al te gemakkelijk om hem af te doen als een monster. Arendt zelf onderkent geen demonische of satanische hoedanigheden bij Eichmann. Wel bezit de man volgens haar geen motieven, behalve dan een ongewone ijver om alles te doen wat bevorderlijk kan zijn voor zijn carrière. Cruciaal in Arendts analyse van het proces is de vaststelling dat Eichmann alleen nooit stilgestaan heeft bij wat hij deed. Hij is niet dom. Het is pure gedachteloosheid. En hij is niet de enige. Vooral verontrustend vindt Arendt het feit dat Eichmann een van de velen is met een gebrek aan werkelijkheidszin en gezond verstand.

Het gaat hier niet om geperverteerde mensen of sadisten, maar juist om beangstigend normale mensen. Of een nieuw type van misdadiger, dat handelt onder omstandigheden die het hem nagenoeg onmogelijk maken de draagwijdte van zijn wandaden te beseffen. Zoiets kan meer onheil aanrichten dan alle boze driften samen die een mens eigen zijn.

Mensen, zo schrijft Arendt, raken niet zozeer gewend aan de inhoud van regels, als wel aan het bezit van regels die ze op alle bijzondere gevallen kunnen toepassen. Mensen willen een houvast. Ze hangen met gemak nieuwe waarden aan, als je hen maar een nieuwe greep op de dingen

geeft: 'In nazi-Duitsland bleek dat het veranderen van de zeden en de gewoonten van een volk niet moeilijker is dan het veranderen van tafelmannieren.'

Hiermee miskent Arendt geenszins de persoonlijke verantwoordelijkheid.

Hoe groot of hoe klein de radertjes in het politieke systeem ook zijn, voor zover het om een misdaad gaat, veranderen alle radertjes weer in daders, in mensen. Vandaar dat ze ook akkoord gaat met de doodstraf voor Eichmann.

Aan het einde van haar boek *Eichmann in Jerusalem* spreekt Arendt Adolf Eichmann persoonlijk toe: 'U hebt uw steun en actieve medewerking verleend aan een politiek waarin de wil tot uitdrukking kwam de aarde niet te delen met het Joodse volk en met een reeks andere bevolkingsgroepen. Alsof u en uw superieuren het recht hadden te beslissen wie de aarde mag bewonen en wie niet. Van niemand kan de bereidheid worden verlangd de aarde te bewonen samen met hen die zoiets willen en die wil ook in daden omzetten. Dit en dit alleen, is de reden waarom u sterven moet.'

Lieve Goorden

Politiek als Filantropie

Een storm van verwoesting jaagt door de twintigste eeuw. Als Hannah Arendt eind jaren veertig terugblijkt op haar leven, rijzen voor haar ogen de puinhopen op: twee wereldoorlogen hebben tientallen miljoenen slachtoffers geëist, twee totalitaire regimes hebben miljoenen mensen in uitroeiingskampen geliquideerd, de zogenaamde democratische staten zijn meegesleurd in een vernietigingsoorlog waarin ze op grote schaal misdaden tegen de mensheid hebben gepleegd. Daarom buigt Arendt zich in de jaren vijftig over de vraag naar de zin van politiek en werkt ze een theorie uit waarin de menselijke activiteiten geanalyseerd en beschreven worden.

Die analyse verrast: ze bevat een hiërarchische driedeling van activiteiten waarin de hoogste plaats niet toegekend wordt aan de door biologische behoeften gedicteerde arbeid, noch aan het nut en de efficiëntie van de technische werk. De hoogste activiteit is volgens Arendt het handelen en aan het handelen ontspringt de wereld van de politiek. Handelen ontstaat in vrijheid: het volgt de wetten van de biologie niet, noch de logica van het nut. Er is geen externe dwang, handelingen gebeuren omwille van zichzelf, vinden hun doel in zichzelf.

Precies omdat ze zich onttrekken aan de noodzaak en het nut, is het hun gegeven om zin of betekenis te stichten. In handelingen is de zin van de menselijke existentie die zich in de wereld voltrekt, in het geding. Ze verlenen zin of ze ontnemen zin aan de existentie, ze maken de existentie zinvol of ze bedreigen de existentie met zinloosheid. Het verloop van een handeling blijft altijd in het ongewisse: er staat veel op het spel in een liefdesrelatie, in de opvoeding van een kind, in de bevrijding van volkeren, in het streven naar een rechtvaardige wereld... De zin ervan is nooit gegarandeerd.

Handelingen vertonen een merkwaardige combinatie van broosheid en taaiheid. Ze zijn broos en wankel, want ze zijn overgeleverd aan mislukking – een misstap is gauw gezet – en ze zijn nooit voltooid en moeten telkens hernomen worden – een liefdesrelatie kan niet zonder hernieuwing. Ze zijn taai, want hun mislukking kan moeilijk worden rechtgezet: een gebroken belofte, een leugen, een daad van ontrouw leiden een hardnekkig bestaan.

De mislukkingen, waarvan sprake, liggen er vaak in dat handelingen onbedoelde effecten in het leven roepen. Handelingen worden voltrokken in een web van intermenselijke relaties en daardoor deinen ze verder uit dan voorzien: door mijn contacten met X heb ik ongewild ook een relatie met Y, die ik eigenlijk niet waardeer; de woorden die ik in een bepaald gezelschap heb uitgesproken, worden elders herhaald en komen zo ter ore van mensen voor wie ze helemaal niet bedoeld zijn... Het is onmogelijk om deze oncontroleerbare disseminatie, eigen aan het handelen en spreken, tegen te gaan, tenzij door helemaal niets te doen en zich in complete stilte te hullen. En dan nog!

Daarom kan de uitdrukking ‘Het waagstuk van de politiek’ gelden als een korte samenvatting van Arendts theorie. De genitief is zowel een subjects- als een objectsgenitief. Politiek is een waagstuk – dat wil zeggen: politiek kan enkel tot stand komen als ze een en ander op het spel zet en een waagstuk onderneemt, maar ook: politiek is altijd de inzet van een waagstuk en in die zin altijd gewaagd. Politiek is gewaagd, omdat de uitkomst nooit voorspelbaar en altijd onzeker is.

Het zou een grove misvatting zijn te geloven dat dit waagstuk op een of andere manier kan worden becijferd of dat politiek als een kansspel kan worden berekend. Dat het mogelijk zou zijn om op basis van algoritmes meerdere scenario's uit te tekenen en tegen elkaar af te wegen. In het computertijdperk dreigt het gevaar om feiten om te zetten in informatie-eenheden en risico's in procenten. Een politieke beslissing is geen gok, al was het maar omdat de politicus deelneemt aan de onderhandelingen en dus met zijn gokspel de afloop van de onderhandelingen beïnvloedt, terwijl in een legaal gokspel (met betrekking tot paardenraces bv.) de gokker enkel toeschouwer is.

Een politieke beslissing vraagt om oordeelkundigheid. Aristoteles had het over ‘phronêsis’, een vermogen dat ons met ons brein (in het Grieks: ‘phrên’) ter beschikking staat maar dat toch niet samenvalt met kennen of weten. Er bestaat geen expertise omtrent vraagstukken die de samenleving betreffen, enkel de verbeelding om dingen in de gepaste verhouding te zien: de moed om wat dichtbij is en vanzelfsprekend lijkt op afstand te plaatsen en om het verre en vreemde te benaderen. Soms is die bedachtzaamheid gegeven aan een uitzonderlijk individu, zoals koning Salomon, die het hart had om gedurfde oordelen te vellen. Bij Arendt leeft de hoop dat een dergelijke bedachtzaamheid of oordeelkundigheid gevoed wordt door de samenleving in haar geheel, omdat de burgers in hun gesprekken gezocht hebben naar wat hen in eensgezindheid verbindt.

Deze bereidheid om met andere mensen de wereld te delen is de ware filantropie. Ze wordt verwezenlijkt in gesprekken. Want, zoals Arendt schrijft in haar opstel over Lessing, ‘menselijk is de wereld niet omdat ze door mensen vervaardigd is, of omdat de menselijke stem erin weerklinkt, maar ze wordt menselijk doordat ze voorwerp van gesprek

is'. Filantropie is dus niet liefde voor de mensen als individuele personen, maar liefde voor de wereld zodat mensen in de wereld volwaardig mens kunnen worden. Mens-zijn is in-de-wereld-zijn, heeft Arendt van Heidegger geleerd, en ze voegt eraan toe: alleen in de wereld die de inzet is van politieke zorg en engagement, kunnen mensen een volwaardig bestaan leiden – als stervelingen én als borelingen.

Dirk De Schutter

Inleiding en vertaling: Dirk De Schutter en Remi Peeters

Totalitarisme - Hannah Arendt

Een van de meest geciteerde filosofen van deze tijd is Hannah Arendt. Tijdens de voorbije jaren verscheen een groot deel van haar oeuvre in het Nederlands. Enkele maanden terug kwam de vertaling van haar meesterwerk Totalitarisme op de markt waarin de Joods-Duitse filosofe zich verdiept in de vragen die samenhangen met totalitaire politieke systemen. Dit werk dat voor het eerst verscheen in 1951 was baanbrekend omdat het voor de eerste keer de overeenkomsten tussen fascisme en het communisme blootlegde. Het boek veroorzaakte een schok, vooral bij Westerse intellectuelen die zich sterk afkeerden tegen het fascisme en sympathiseerden met het communisme als een fundamenteel tegenovergestelde beweging. Sprekend daarvoor was de houding van de Franse filosoof Jean-Paul Sartre die in het begin van de jaren vijftig de Sovjet-Unie bezocht en dit het enige land noemde waarin burgers 'volledige vrijheid van kritiek' hadden. Hannah Arendt wist beter. Ze groeide op in Duitsland als kind van geassimileerde joden. Ze studeerde wijsbegeerte bij Martin Heidegger, Edmund Husserl en Karl Jaspers en later ook theologie en klassieke filologie. In 1933 werd ze door de Gestapo gearresteerd omdat ze politiek vervolgte mensen in Duitsland geholpen had. Het lukte haar om naar Parijs te vluchten en te emigreren naar de Verenigde Staten.

In haar boek Totalitarisme maakt ze duidelijk dat zowel het nazisme als het Sovjet-stalinisme manifestaties waren van het politieke kwaad. Een scherpe visie waarin ze gedetailleerd de onderdrukking van het individu ten bate van een collectief ideaal analyseerde. The Origins of Totalitarianism vormde de eerste grote studie na de Tweede Wereldoorlog waarin de oorsprong en dynamiek van totalitaire systemen centraal staan. Daarmee toonde ze aan dat deze systemen iets anders zijn dan loutere dictaturen. Terreur is hier het doel op zich geworden en ideologische fictie overheerst. Meer nog, de terreur wordt in de twintigste-eeuwse totalitaire regimes tot iets alledaags en dient niet langer een welomschreven politiek doel. De voornaamste strategie van het totalitarisme is het zaaien van angst. Arendt legt de gruwelijke effecten van de combinatie tussen angst en willekeur bloot aan de hand van de terreurpolitiek van Stalin. Hij introduceerde het principe van 'schuld door associatie'. Het doel was de beschuldigde te isoleren van zijn of haar vrienden en familieleden. Bij elke arrestatie dreigde de geheime politie immers de omgeving van de beklaagde mee te sleuren en te vernietigen. De psychologische impact was zo groot dat zodra iemand aangeklaagd werd, zijn of haar vrienden onmiddellijk zijn of haar ergste vijan-

den werden en om hun eigen vel te redden overgingen tot de meest waanzinnige beschuldigingen aan het adres van de beklaagde.

Op die manier probeerden ze hun betrouwbaarheid en loyaliteit aan het regime te bewijzen.

Deze strategie zorgde ervoor dat mensen nog uitsluitend handelden in functie van hun eigen lijfsbehoud en zich overgaven aan de willekeur van de totalitaire beweging. Het totalitarisme ging dus verder dan de loutere dictatuur waarin een mensenleven van geen tel was. Hier stond het leven van een ganse familie en vriendenkring op het spel waarbij de machthebbers – vaak lokale potentaten of commissarissen in naam van een hoger gezag – beslisten over leven en dood. Het totalitarisme ontmantelde de rechtstaat en verving de wet die burgers tegen anderen moest beschermen door wazige richtlijnen die plaatselijke machthebbers naar goedgevallen konden interpreteren. Onder het nazisme gold het principe van ‘de wil van de Führer is de hoogste wet’ en onder het communisme trad men op tegen de ‘vijanden van het volk’. Het gevolg was regelrechte willekeur waarbij mensen werden opgepakt en vermoord omdat ze in de ogen van de lokale machthebbers ageerden in strijd met wat zij als ‘wettelijk’ zagen. Die interpretaties gebeurden niet alleen door rechters en officieren, maar tijdens de oorlog ook door SS-leden, zoals de beruchte Einsatzgruppen die in het zog van de oprukkende Duitse troepen tienduizenden joden, weerstanders en communisten afmaakten in naam van de Führer.

Hoe gemakkelijk de daders hun geweten uitschakelden om te moorden in naam van een regime werd in de loop van de geschiedenis meermaals duidelijk. Zowel de communistische volkscommissarissen als de fascistische Unterführers – maar ook de latere rode gardisten in China – geloofden echt dat ze hun ‘werk’ deden, zelfs als ze daarvoor meest stompzinnige en afschuwelijke bevelen uitvoerden. Denk aan Eichmann die zich totaal niet schuldig voelde voor zijn actieve rol in de Endlösung. ‘Es wurde befohlen und infolgedessen ist es durchgeführt worden. Bekomme ich einen Befehl, so habe ich ihn nicht zu deuten, und wenn ich einen Befehl erteile, so ist es verboten, diesen Befehl zu begründen’, aldus Eichmann. In zijn boek De samenzwering beschrijft Imre Kertész de houding van een lid van de geheime politie in een denkbeeldig Zuid-Amerikaans land. Hij wordt na de instorting van de dictatuur beschuldigd van marteling en moord, maar zelf vindt hij dat hij niets verkeerd gedaan heeft. De protagonist had aanvankelijk nog twijfels – een hoogst menselijke trek – maar al snel verdwenen die. Op een dag vraagt hij aan zijn overste of ze dan niet ‘de wet moesten handhaven’ waarop die antwoordt ‘niet de wet maar het gezag’. Eerst het gezag en dan de wet, dat is de absurde maar dodelijke logica van het totalitaire systeem waarin angst en schuld regeren, en geen plaats is voor onschuld. Het is op die manier dat gewone mensen

beslisten om mee te werken aan het martelen en vermoorden van onschuldige burgers.

De grootste slachtoffers van deze blinde terreur en willekeur waren de joden. Hannah Arendt toont met een eenvoudig voorbeeld aan hoe dodelijk efficiënt en perfide het totalitaire nazisysteem functioneerde, niet alleen om de joden te treffen maar tegelijk om angst te zaaien tegenover de eigen bevolking. ‘In plaats van Joden gewoon uit te sluiten van het lidmaatschap, eisten ze van hun leden het bewijs van niet-Joodse afstamming en zetten ze een gecompliceerde machine op om licht te werpen op de duistere afstamming van zowat tachtig miljoen Duitsers’. Door die maatregel ontstond een massale psychose waarbij tachtig miljoen Duitsers koortsachtig begonnen te zoeken of ze geen Joodse voorvaders hadden. En toen bleek dat ze geen ‘joods bloed’ hadden waren ze opgelucht en voelden ze zich onderdeel van een uitverkoren volk, van de Übermensen die niets te maken hadden met de ‘lagere’ mensenrassen. De psychologische impact van een dergelijk zelfonderzoek kan niet voldoende beklemtoond worden. Het was alsof elke Duitser zonder joodse afstammelingen zich bijzonder voelde. Hoe moet het op familiebijeenkomsten in die jaren 1933 en later geweest zijn toen men het over afstamming en relaties had? En wat een drama als vaststond dat men ergens via voorouderlijke verwantschappen ‘joods bloed’ had?

Het totalitaire systeem zorgde voor zelfonderzoek en zuivering die de Ander uitsloot. Die attitude werd nog versterkt door het opleggen van specifieke voorwaarden aan Duitsers om te kunnen toetreden tot de elite. Alleen jongens van Aarische afkomst met blauwe ogen en blond haar die tot het jaar 1750 konden aantonen dat ze geen joods

bloed hadden, konden toetreden tot de SS. Dit versterkte het 'wij' en 'zij' gevoel en droeg bij tot het geloof te behoren tot een uitverkoren ras. Even typerend voor het totalitarisme was het feit dat politiediensten er niet zozeer waren om misdaden op te sporen maar om bepaalde categorieën van de bevolking te arresteren. Niet de misdaad maar het behoren tot een bepaalde groep werd als verderfelijk aanzien. Vooral dan van groepen die in de ogen van de leiders de gezondheid en wilskracht van het 'eigen volk' ondermijnden. In die zin evolueerde de politie van een beschermende kracht voor de burgers tot een louter repressief apparaat dat niet zozeer de openbare orde en de wederzijdse rechten tussen burgers moest respecteren, maar optrad als een dodelijk wapen in handen van de machtshebbers, zonder enige notie voor de menselijke waardigheid.

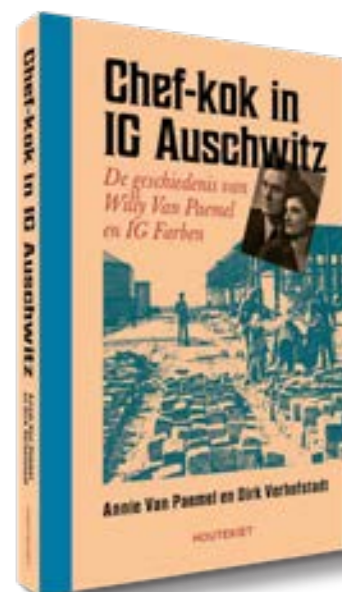
Hannah Arendt is niet mals voor de betrokken bevolking en kant zich tegen het naoorlogse excuus van 'Wir haben es nicht gewusst'. In feite wist iedereen in meer of mindere mate wat gebeurde. 'De verwijdering van de Joden had eenzelfde demoraliserend effect op de Duitse beroepsweld: iedere werknemer wordt, als begunstigde, bewust medeplichtig aan de misdaden van de regering – of hij het nu graag heeft of niet.' Het perfide gevolg was dat de eigen inwoners, omwille van hun betrokkenheid, hun leiders nog meer dan voorheen gaan verdedigen. Nog erger was hun besef dat medeburgers – joden in Duitsland of vijanden van het volk onder Stalin – fysiek werden 'verwijderd' uit de samenleving. Hannah Arendt beschrijft hoe 'onaangepaste' mensen stapsgewijs uit de maatschappij werden verbannen. Eerst werden hun rechten vernietigd waardoor ze niet langer juridische personen waren. Daarna vermoorde men hun morele persoon, een daad die verder ging dan de eigenlijke dood. Arendt wijst op het feit dat in Rusland heel wat vrouwen wier echtgenoot gearresteerd waren een echtscheiding aanvroegen om het leven van henzelf en hun kinderen te redden. Het totalitaire systeem verzweeg ook of de gevangene nog in leven of dood was waardoor men elke betekenis van het einde van een vervuld leven ontam. Tenslotte volgde in het kamp de vernietiging van het individu zelf, met het tatoeëren van een kampnummer op het lichaam en het systematische vermoorden van mensen.

Volgens Hannah Arendt schuilt de essentie van het totalitarisme in de wetteloosheid en de complete terreur. Tegelijk stelde ze dat totalitarisme niets te maken had met nationalisme, een hoogst betwistbare stelling. Arendt verdedigt haar stelling door te wijzen op het feit dat Hitler en Stalin er niet voor terugschrokken om de eigen bevolking te decimeren. Dat klopt wel, maar tegelijk verantwoordden ze hun agressieve oorlogspolitiek in naam van de bevrijding van hun onderdrukte volksgenoten in andere landen. Juist in naam van het nationalisme en de 'volksverbondenheid' voerden de twee dictators de meest gruwelijke oorlogen.

En de uitschakeling van 'eigen' mensen gebeurde net omdat de leiders hen niet als volwaardige 'volksgenoten' beschouwden. Erger is dat de totalitaire leiders handelden vanuit een soort religieuze gedrevenheid. 'Goed is wat goed is voor het Duitse volk', zo stelde Hitler. Ook vandaag klinkt die visie door in extreemrechtse slogans zoals 'Eigen volk eerst'. Maar hoe konden miljoenen mensen in deze logica stappen? Volgens Arendt bestond de kracht van totalitaire systemen in het feit dat ze hun ideologieën konden presenteren als onfeilbare wetenschappelijke voorspellingen, waardoor totalitaire leiders handig inspeelden op de hunker van de massa naar voorspellingen en consistentie.

In haar woord vooraf bij de eerste uitgave van haar boek schreef Hannah Arendt dat indien het totalitarisme getriomfeerd zou hebben, dit de vernietiging van de mensheid zou betekend hebben. Dat klopt. Misschien bestond de wereld dan nog en leefden de mensen volgens richtlijnen van een Partij of een nieuwe Führer, maar de 'mensheid' zou niet meer bestaan. De mens kan immers alleen leven in vrijheid, bewust van zijn of haar mogelijkheden, en finaal gericht op zijn of haar streven naar geluk. Hoeveel mensen er ook werden opgesloten in kampen, steeds stonden er anderen recht om hun vrijheid op te eisen. De grote verdienste van Hannah Arendt is dat ze de mechanismen heeft blootgelegd waarin mensen hun vrijheid niet langer kunnen of durven te gebruiken. Meestal uit angst, maar ook vaak uit opportunisme en conformisme. Zeggen dat het totalitarisme definitief is verslagen zou getuigen van een grote naïviteit. Ook vandaag leven nog steeds miljoenen mensen onder angst en conformeren ze zich naar de dictaten van hun doorgaans religieuze leiders. Het bekampen van elke vorm van totalitarisme blijft dan ook een opdracht, meer nog het is onze menselijke plicht.

Recensie door Dirk Verhofstadt

**De wereld wordt pas
menselijk, als zij voor-
werp van gesprek is.**

**Pas als wij erover
spreken, vermensenlijken
we zowel wat zich in de
wereld als in onszelf
afspeelt.**

Hannah Arendt
New York, 1970

Uit het Rijke Roomse verleden.

Ik ga hier eerlijk iets bekennen. Ik heb zelf nog geprofiteerd van de commerciële onderneming Kerk&Co. Ook atheïsten bezwijken soms voor gemakkelijk geld.

Mijn ouders, en ik dus ook, woonden in de jaren '50 van de vorige eeuw niet ver van de grot van Lourdes. Neen, niet die in het zuiden van Frankrijk, maar die in Oostakker nabij Gent. De heilige maagd Maria was daar ook eens verschenen en had een kapot been genezen. Volgens experts was het een mirakel, want dat been kon normaliter niet beter worden. Het was voorbestemd om af te vallen. Mijn moeder vond dat larie en apekool. Zij was van mening dat het had moeten afvallen en er een nieuw been had moeten aangroeien. Dan zou er sprake kunnen zijn van een mirakel. Maar soit, we gaan het niet hebben over de regels omtrent wat wel of niet een mirakel is. En evenmin over mijn moeder, alhoewel de verhalen over dat mens een boek zouden kunnen vullen.

In bepaalde periodes van het jaar zagen wij door onze straat regelmatig stoeten trekken richting Oostakker. Processies noemden ze dat. Groepen, hoofdzakelijk bestaande uit vrouwen, aangevoerd door een jonge onderpastoor, zingend en hossend en biddend en roepend. Ave, ave, ave, Maria. Voornamelijk was dat in de maanden mei en augustus. Mooi meegenomen, want het weer was dan ook van de partij. Het zou geen leuke uitstap zijn om te voet vanuit Gent en omstreken naar Oostakker te lopen in de kou en de regen. Alhoewel, het schijnt dat je dan meer verdiensten kon verwerven. Aflaten zei men. Afkortingen van de straffen in het hiernamaals omdat je slechte dingen had gedaan hier bij ons. Want god is een soort boekhouder. Hij

weegt de zaken af die je in het leven hebt verricht. De goede zaken ten overstaan van de slechte. Naargelang de balans doorslaat ga je naar de hemel of naar het vagevuur of naar de hel. Nog niet zo lang geleden heeft een paus het vagevuur afgeschaft. Dan sta je daar met al uw aflaten, want die waren vooral bestemd om uw jaren in het vagevuur af te kopen. Ze zijn vandaag geen fluit meer waard. Van een religieuze inflatie gesproken. Maar die beschouwing laat ik over aan die gepensioneerde econoom die eens de analyse zou maken van het bedrijf Kerk&Co.

In de zomervakanties fietste ik regelmatig met een buurjongen van mijn leeftijd naar Lourdes. Een leuke bezigheid, want er was daar altijd van alles te zien en te beleven. Zeer merkwaardige dingen voor twee pubers die na hun plechtige communie hadden besloten dat god hen kon gestolen worden.

Voor de grot was er altijd spektakel. De bedevaarders stonden daar soms echt te drummen, te duwen en te trekken, want dat grotje was nu ook niet zo groot. En iedereen wou toch even binnen loeren om de voorwerpen te bekijken die daar waren opgehangen en uitgesteld. Alle soorten materiaal voor verlamden en kreupelen, achtergelaten als bewijs van een miraculeuze genezing. Krukken, stokken, beugels, in alle formaten en vormen. Plus hingen er ook bordjes aan de muren met boodschappen aan de maagd Maria. 'Dank voor genezing' was de meest voorkomende formule. Maar ook soms iets anders. 'Dank voor de tussenkomst'. Dat was dan iets tussen Maria en haar zoon, denk ik. Er hingen ook wat stukken van skeletten. Wat daar de bedoeling van was weet ik nog altijd niet. De mensen de stuipen op

het lijf jagen? Centraal in die grot stond een massa kaarsenhouders en dat was nu ook

de hoofdreden waarom iedereen absoluut binnen wou. Een kaars daar ter plaatse aansteken had waarschijnlijk meer invloed dan een equivalent erbuiten. Resultaat was dat het in die grot snikheet was. Er stonden ook kaarsenhouders buiten maar die hadden duidelijk minder succes. Dat was een tweede keuze.

Op het pleintje voor de grot stonden een aantal bankjes. Op die bepaalde momenten van het jaar zaten die altijd propvol. Biddende, prevelende en zingende mensen. Daartussen en daarrond zaten veel bedevaarders op hun knieën. Op drukke momenten liep er een pater rond als een verkeersagent om de meute in goede banen te leiden. Soms begon iemand hysterisch te roepen of viel zelfs in zwijm. Waarschijnlijk waren er ook wel eens visioenen, maar dat konden wij niet waarnemen. Hoe ze het deden weet ik niet, maar op die momenten verscheen dan een tweede pater uit het niets om de mensen te kalmeren of bij te brengen. Een soort pater-ambulancier.

In de laan die naar de grot leidde stonden tijdens de maanden mei en augustus ettelijke marktkramen met godsvruchtig materiaal. De paters verkochten dat niet zelf, maar hadden die negotie in onderpand gegeven aan leken. Waarschijnlijk tegen een serieus procentje. Alle ingrediënten die konden getuigen van devotie waren daar te koop. Paternosters, schapulieren, beeldjes, prentjes, kaarsen. Het arsenaal aan kaarsen was indrukwekkend. Van kleine fluitjes tot kolossale boomstammen. Dat was dan waarschijnlijk voor diegenen die loodzware zonden hadden gepleegd. Sommige beeldjes kon je omkeren en dan sneeuwde het op de maagd Maria of op de grot. Dat was zowat het duurste speeltje dat er was. Vooral kinderen vonden dat leuk.

Al dat materiaal was extra gewijd door speciale paters. Niet zomaar door de plaatselijke parochiepastoor. Die was goed voor de dagelijkse zielenzorg. Het is altijd meegenomen om een uitzonderlijke zegening te verwerven. Zo iets als bijkomende vitamines. Baat het niet dan schaadt het niet. Het had natuurlijk niet dezelfde kracht als die heilige objecten uit Frans Lourdes, doch een plaatselijk gezegend dingetje was toch ook mooi meegenomen. Je weet nooit wat je kan overkomen en dan heb je toch iets in huis voor alle zekerheid.

Je kunt het vergelijken met de gewoontes in de medische voorzieningen. Je gaat naar de huisarts voor alledaagse kwaaltjes en een weekje ziekenverlof, maar voor het serieuze werk ga je naar een specialist, die je desnoods openstijdt.

Die spektakels waren wel eens leuk, maar niet van die aard dat we er ganse dagen gingen doorbrengen. Wel hadden we vernomen via via dat je daar als jonge kerel gemakkelijk een centje kon verdienen. Iets met het tappen van wijwater. Naast de grot bevonden zich enkele kranen waaruit gewijd water vloeide. Iedere morgen kwam een pater die kranen

zegenen. En de bedevaarders konden daar flessen en andere reservoirs vullen met dat heilig vocht. Op drukke momenten werden die kranen bemand door jonge knapen. In onze ogen boerenpummels, want ze waren van Oostakker, spraken boers en liepen op blote voeten. Onder het toeziend oog van de pater van dienst mochten zij de gelovigen bedienen van heilig water. Maar best ook, want anders was dat daar een geduw en getrek geworden en een smerige boel. We kenden ondertussen die bedevaarders. Ze waren in staat elkaar te lijf te gaan en er was meer water op de grond gelopen dan in de vaten. Maar het aantrekkelijke was de beloning. Regelmatig werd die dienstverlening beloond met een fooi.

Er zaten daar gewiekste kerels tussen. Ze overhandigden de gevulde flessen met de ene hand en staken dan de andere uit in een universeel gebaar. Sommigen prevelden dan ook nog eens 'geloofd zij Jezus Christus'. De hypocrieten! Zekere dag stelden wij ons ook op aan een van de kranen, aldus een plaats eisend tussen de boerenpummels. Zij lieten zich niet onbetuigd en er werd wat getrokken en geduwd tot de dienstdoende pater tussenkwam. Die vroeg wie wij waren, waar wij woonden en waar wij naar school gingen. Wij verklaarden ons zelf Gentenaars en spraken beschaafd Gents. Maar vooral die school gaf de doorslag. Mijn vriend zei dat hij naar het Sint-Pauluscollege ging en dat ik in de Griek-Latijnse zat. Hij zei er niet bij dat dit zich afspeelde op het atheneum. De pater knikte goedkeurend en gaf ons een licentie om een van de kranen te bedienen. Eindelijk eens wat beschaafde jongens in zijn bedrijf en misschien zat er wel een roeping in. Je weet maar nooit wat een heilige grot kan veroorzaken. Die eerste dag gingen wij naar huis met een mooi bedrag en met natte schoenen, natte kousen en natte voeten. We begrepen waarom die boerenpummels op blote voeten liepen. En wij dachten dat het was omdat ze geen schoenen hadden. Zo hebben we twee zomers regelmatig de kranen bemand. Blootvoets. En met het gespaarde geld kochten we samen een kano tweedehands. Daarna was het afgelopen met het assisteren van de religie en het verdienen aan het bedrijf God&Co. In de zomers erna gingen we varen en ervoeren we dat het celibaat voor ons niet geschikt was.

Volgens mijn vrouw heb ik mooie voeten. Mijn pedicure bevestigt dat. Geen knobbels, geen eelt, geen eksterogen, geen uitwassen, geen kloven, geen scheefgroeiende nagels, geen kalk, geen schimmels aan mijn voeten. Alles glad en zacht. Op mijn leeftijd is dat een zeldzaamheid. Nogal normaal zou ik zeggen, want ooit hebben die voeten urenlang in het wijwater gestaan. Is dat nu geen mirakel? Straks hangen mijn voeten in die grot!

Pink Panther

Jonkies

#Taboebrekers

Dit jaar durven we kritisch na te denken.

Dit jaar durven we uit te spreken.

Dit jaar breken we taboes.

Wij, de jongeren, zijn bezig met wat er in de wereld gebeurt. We kijken naar de samenleving, naar de structuren, naar onze ervaringen en we merken op dat er nog zoveel onbespreekbaar lijkt. Hoe kunnen we het maatschappelijke leven gaan verbeteren als er nog zoveel taboes bestaan? Is erover praten niet één van de eerste stappen in de weg naar verbetering? Wij denken van wel!

Daarom willen we met het project Taboebrekers een positieve bijdrage leveren aan de 'groei' van onze samenleving. We willen dat mentale gezondheid behandeld wordt als iets cruciaal in ons leven. We willen dat iedereen erover kan praten zonder bang te moeten zijn dat ze niet serieus genomen worden of zonder het gevoel te hebben dat ze 'vreemd' zijn. We willen dat geracialiseerde personen, vrouwen en leden van de LGBTQIA+ community zich veilig voelen. We willen naar elkaar kijken zonder vooroordelen, zonder stereotypen en zonder verwachtingen in ons hoofd. We willen bestraffing van daders en niet de uitsluiting van slachtoffers. We willen dat er geen assumpties worden gemaakt over hoe iemand is omwille van enkele fysieke kenmerken.

Alles wat we denken en kennen is ons aangeleerd en vaak worden deze dingen ook blindelings doorgegeven aan de volgende generaties, maar als we de tijd nemen om even kritisch te kijken naar wat we als 'normaal' of 'gangbaar' zien, kunnen we dit patroon doorbreken. Waarom associeert de meerderheid van de samenleving menstruatie met iets vies, iets waar niet over gepraat mag worden? Omdat we dat gezegd werden en omdat er jarenlang slechts in fluisterstemmen en veel metaforen over werd gepraat. Waarom durven we vaak niet toe te geven dat het even niet meer gaat? Dat we ons echt niet goed voelen? Omdat we het gevoel hebben dat hier geen ruimte voor is. Waarom worden alternatieve seksuele interesses bestempeld als obscene? Omdat er nog een groot taboe bestaat rond seksueel genot in al diens variëteiten. Waarom is er zoveel commentaar, zoveel vraagstelling bij alles wat níét voldoet aan het huisje-tuintje-kindje model? Liefde is toch gewoon liefde? Waarom mogen mensen hun seksualiteit niet gewoon beleven zoals zij zelf willen zolang ze daar niemand anders kwaad mee doen?

Waarom is er zoveel weerstand tegen het gebruik van voornaamwoorden? Weerstand tegen de acceptatie dat niet iedereen zich schikt in de hokjes van 'man' of 'vrouw'? Waarom zijn er nog steeds zoveel verwachtingen over hoe we ons moeten gedragen in die opgelegde hokjes? Omdat we zo gesocialiseerd worden. En net daar willen we tussenkomen, verrijkt met een kritische reflex en een rugzak aan ervaringen en getuigenissen. Een samenleving heeft tijd nodig om te veranderen, maar enkel door zelf op te staan en op te komen voor wat je belangrijk vindt, zal je die verandering versterken en kan die taboe doorbrekend worden.

Hoe willen we dit doen? In 2021 gaan een 15-tal jongvolwassenen (<30) de uitdaging aan om op te komen voor onderwerpen waar zij een sterke affiniteit mee hebben, ook al zijn deze onderwerpen grotendeels nog taboe in onze samenleving. In samenwerking met het CGSO en jongerenconsulent Joke van deMens.nu werken zij een project uit dat loopt van maart tot december. Zij beginnen met het verzamelen van wetenschappelijke kennis, stellen vragen aan experts en brengen getuigenissen. Hierna gaan ze aan de slag met hun kennis en ervaring en dragen ze deze uit naar de West-Vlaamse samenleving. Ze maken podcasts, geven zelf interviews en nemen interviews af bij anderen, ze nemen deel aan de Triënnale van Brugge, ze sensibiliseren op onze online kanalen en via offline campagnes. In het najaar wordt iedereen uitgenodigd op de taboebrekerssessies waar er binnen een veilige omgeving informatie wordt verstrekt en het gesprek wordt open getrokken.

Waarover spreken zij uit dit jaar? We hebben taboebrekers die werken rond alternatieve gezinsvormen, grensoverschrijdend gedrag, gender (-stereotypen en het spectrum), alternatieve seksuele interesses, menstruatie, mentale gezondheid, structurele discriminatie en privilege.

Wil jij meer weten? Denk, doe, reflecteer jij mee? Volg onze sociale media voor meer info:

Facebook: Taboebrekers

<https://www.facebook.com/search/top?q=Taboebrekers>

Insta: @Taboebrekers

<https://www.instagram.com/taboebrekers/>

Joke Neels
Jongerenconsulent West-Vlaanderen

Lezing 'De Breydelmythe' door Lisa Demets

Organisator: Vermeylenfonds
Koksijde-Oostduinkerke
Datum: vrijdag 9 juli
Uur: 14u30
Locatie: Vrijzinnig Huis
Koksijde, Galloperstraat 48

Lisa Demets gaat dieper in op de politieke carrière van de familie Breydel in de 15de eeuw, de relatie tussen kroniekschrijving en politiek, en hoe de beeldvorming over het Frans-Vlaamse conflict van 1302 hierin een sleutelrol speelde. Deze activiteit kadert in de jaarlijkse 11-juli-viering.

Info & inschrijven: Maurits De Picker - depicker.maurits@skynet.be - 0477 29 38 37

Online infosessie 'Voorafgaande zorgplanning: praktisch aan de slag'

Organisatie: huisvandeMens
Diksmuide
Datum: donderdag 19 augustus
Uur: 19u
Prijs: gratis

Hoe kan ik een behandeling weigeren als ik het zelf niet meer kan zeggen? Wat als ik dement word? Ik vind orgaandonatie mooi, maar ben ik niet te oud? Hoe zit dat met euthanasie? Deze sessie is 100% praktijkgericht. We overlopen stap voor stap welke wilsverklaringen bestaan en hoe je die correct kan invullen. Daarbij staan jouw vragen en ervaringen centraal. Interactief en tot het point dus, zodat jij na deze sessie weer een stap verder bent in jouw zorgplan. Deelname is gratis, inschrijven is verplicht.

Info & inschrijven: diksmuide@deMens.nu - 051 55 01 60

Daguitstap naar Mechelen

Organisatie: Willemsfonds
Veurne – De Panne – Koksijde
Datum: vrijdag 27 augustus
Uur: 8u stipt
Locatie: Stationsplein Veurne
Prijs: ± 90 € inclusief diner met drank

Een eerste uitnodiging voor de daguitstap naar Mechelen wordt verstuurd in juni 2021. Dit om beslissingen te kunnen nemen ivm de grootte van de bus, aantal gidsen... waarvoor dan gevraagd wordt je interesse te laten kennen. Een tweede uitnodiging voor definitieve inschrijving volgt voor 15/08/2021.

Info & inschrijven: Eddy Deboyser - deboyser.eddy@skynet.be - 0473 89 39 14 .

Lezing: 'Anoniem is een vrouw. De strijd voor gelijke rechten.'

Organisatie: UPV Westkust
ism Vermeylenfonds en
Willemsfonds
Datum: donderdag 9
september
Uur: 14u30
Locatie: Vrijzinnig Huis
Koksijde, Galloperstraat 48
Prijs: €5 niet-leden / €3 leden
(koffie inbegrepen)

Prof. Em. Jean-Jacques Amy brengt ons zijn persoonlijke verhaal over zijn strijd tegen het onrecht dat vrouwen werd/wordt aangedaan. Voor zijn grote verdienste werd hem de Prijs van het Vrijzinnig Humanisme toegekend.

Info & inschrijven: marc-mortier@telenet.be

Lezing 'Herboren' door Majid Khalid

Organisatie: Vermeylenfonds
Koksijde-Oostduinkerke
Datum: donderdag 16
september
Uur: 14u30
Locatie: Vrijzinnig Huis
Koksijde, Galloperstraat 48
Prijs: €5 / leden €3 (koffie
inbegrepen)

Wie zijn doel bereikt, wordt 'herboren' in een nieuwe maatschappij waar hij amper iets van af weet. Geen eenvoudige missie in tijden van terreur en polarisatie.

Info & inschrijven: Maurits De Picker - depicker.maurits@skynet.be - 0477 29 38 37

Lezing 'Wat moet ik nu geloven, dokter?' door dokter Hendrik Cammu

Organisator: Humanistisch Verbond Westhoek
Datum: donderdag 23 september
Uur: 19u30
Locatie: Vrijzinnig Huis Koksijde, Galloperstraat 48
Prijs: gratis voor leden niet-leden betalen 5€

We vinden gezonde voeding en goed bewegen steeds belangrijker. Dokter Cammu legt op een toegankelijke manier uit wat de rol is van voeding voor onze gezondheid en onze levensverwachting. De lezing is een heldere synthese over eten en bewegen, die de bezorgde en bewuste lezer helpt om de bomen door het bos te zien. De 'waarheid' over voeding, beweging en gezondheid is heel genuanceerd en vaak een kwestie van gezond verstand.

Info & inschrijven: Machteld Coenen - humasecretariaat@gmail.com – 0488 67 08 81

Infosessie 'Piekeren hanteren kan je leren'

Organisatie: huisvandeMens Diksmuide
Datum: donderdag 30 september
Uur: 19u
Locatie: huisvandeMens Diksmuide, Esenweg 30
Prijs: gratis

Loop je vaak te tobben over dingen waar je geen grip op hebt of geen oplossing voor kan vinden? Piekeren kan veel energie opslorpen die niet naar de oplossing van het probleem gaat, maar naar het uitvergroten ervan. Het laat je in een inactiviteitsval lopen die zichzelf versterkt en je steeds meer uitput. Het is een slechte gewoonte en een storende denkvervuiling. In deze reeks worden enkele technieken en een werkbaar schema uit de cognitieve psychologie voorgesteld. Je leert je eigen denkfouten blootleggen en ombuigen tot constructieve en bruikbare gedachten.

Info & inschrijven: diksmuide@deMens.nu - 051 55 01 60

Workshop 'Weerbaarheid'

Organisator: huisvandeMens Diksmuide
Datum: donderdagen 7, 14, 21 en 28 oktober
Uur: 19u30
Locatie: huisvandeMens Diksmuide, Esenweg 30
Prijs: gratis

Bij weerbaarheid kunnen we spreken van een interne kracht die je in staat stelt om als mens een gezond verweer te bieden. Je komt op een goeie manier voor jezelf op en je kan je grenzen aangeven. Een weerbaarheidstraining zal je helpen om vanuit je kracht en rust hechtere relaties aan te gaan. Je kan positieve en negatieve gevoelens uiten, zonder dat je hierbij schuldgevoel, stress of angst ervaart. Er wordt veel geoefend. Voor iedereen die krachtiger en bewuster in het leven wil staan. Inschrijven voor deze reeks van vier avonden is verplicht. De plaatsen zijn beperkt.

Info & inschrijven: diksmuide@demens.nu - 051 55 01 60

Workshop 'Ecologische poetsproducten maken'

Organisator: huisvandeMens Diksmuide
Datum: woensdag 13 oktober
Uur: 19u
Locatie: huisvandeMens Diksmuide, Esenweg 30
Prijs: gratis

Zelf je ecologische poetsproducten maken is leuk én makkelijker dan je denkt. Anne Drake – auteur van 'Doe het zelf! Ecologie op hoge hakken' en 'Ecolifestyle. Aan de slag!' – leidt je stap voor stap naar milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen. Beter voor de natuur, voor je portemonnee én voor je gezondheid! Doe mee met deze inspirerende workshop en ga naar huis met vijf verschillende producten (waspoeder, allesreiniger, schuurcrème, desinfecterende reiniger, wc-reiniger). Inschrijven voor deze workshop is verplicht. Opgelet: de plaatsen zijn beperkt!

Info & inschrijven: diksmuide@demens.nu - 051 55 01 60

ZONDAGEN IN HET VRIJZINNIG HUIS KOKSIJDE

Elke zondag is het ontmoetingscentrum open van 11u. tot 13.30u.

Ideaal voor een gezellige babbel en een drankje!

HEROPENING VANAF ZONDAG 04 JULI 2021

Geboorte of adoptieplechtigheid: het huisvandeMens begeleidt van A tot Z

Een kindje op komst? Als ouder begin je te dromen over de toekomst, over wat je wenst voor je kleintje, wat je hem of haar graag wil meegeven, hoe je de opvoeding zal aanpakken. Onder andere hierover kan je het hebben bij je familie en vrienden tijdens een unieke plechtigheid op maat. Een warm welkom met inhoud, humor, muziek, symboliek, en vooral heel veel liefde... Het huisvandeMens helpt je om er iets onvergetelijks van te maken – wanneer, hoe en waar jij het wil. Thuis bijvoorbeeld, of in een feestzaal of vrijzinnig centrum. Ook buiten is een optie.

Ook de timing ligt in jouw handen. Plan je graag op je gemak nadat je eerst wat op je plooi bent gekomen of liever kort na de geboorte? Wie weet doe jij zelfs graag iets nog vóór de geboorte? Babyshowers, gender reveal-parties, ... ze komen steeds meer in zwang.

Als vrijzinnig humanisten zetten we de mens centraal: de baby, en natuurlijk ook de ouders, het gezin, de familie en vrienden. Omdat elk persoon uniek is, is daarom ook elke plechtigheid uniek. Hou je van kort en plechtig, of van lang en luchtig? Laat je graag de grootouders aan het woord, en willen broer en zus een liedje zingen? Plant je een boom of vul je een wensbuis? Willen meter en peter iets vertellen? Alles kan en mag!

Misschien was zwanger raken en/of blijven geen sinecure en wil je daar ook aandacht voor? Misschien zit je in een complex nieuw samengesteld gezin? Misschien komt jouw kindje via adoptie in je leven? Misschien zijn er in jouw gezin alleen maar papa's of mama's, of ga je dit avontuur als alleenstaande ouder aan? Omdat onze dienstverlening op maat is, kunnen we zonder problemen en met de nodige zorg stil staan bij jouw specifieke situatie. Wat jouw verhaal ook is, samen maken we er iets moois van!

Op www.geboorteplichtigheid.be lees je er meer over en vind je de contactgegevens van het huisvandemens in jouw buurt.

Fiona the fox is de superschattige blikvanger in een lopende campagne rond geboorteplichtigheden. Ze duikt onder meer op in de huidige 'De Roze Doos Mijn Zwangerschap' in West-Vlaanderen.

VERSLAG FEEST VRIJZINNIGE JEUGD ZONDAG 2 MEI 2021 VAN 10.30 TOT 15.30 UUR

De huidige coronamaatregelen lieten ons nog steeds niet toe om op traditionele wijze het FVJ te laten doorgaan. Om de Feestelingen echter niet in de kou te laten staan, vond er op zondag 2 mei 2021 een leuk alternatief plaats. Dit ter vervanging van de feestelijke plechtigheid in het CC Casino Koksijde.

De Feestelingen werden verwacht om 10.30 uur in De Barkentijn te Nieuwpoort.

Tijdens de workshops 'stop motion' en 'de wensboom' werden de Feestelingen begeleid door een groep zeer geëngageerde jongeren van HUJO. Hiermee was al vlug een voormiddag gevuld.

De lunch werd verzorgd door De Barkentijn zelf, en bestond uit een heerlijke 'kingsize hamburger' met groentjes en saus. Na de lunch kon er nog gekozen worden tussen een heerlijk ijsje of een warme wafel. Voor ieder wat wils dus!

Na de lunch volgde dan de workshop 'tijdscapsule', gevolgd door het afsluitende plechtig moment.

In groepjes verdeeld kwamen onze Feestelingen toe in de feestzaal van de Barkentijn, waar de voorzitter van HV Westhoek, Bernard Van den Haute, nog een plechtig af-

scheidswoord hield, gevolgd door de uitreiking van het diploma, en een rugzak vol met cadeautjes als afscheidsgeschenk.

De kinderen liepen naar het podium over de rode loper, en waanden zich de sterren van de dag!

Dit plechtig Photoboothmoment werd door een camera-man gefilmd, en zal later aan de ouders bezorgd worden via de leerkrachten NCZ. Het zal een leuke herinnering zijn voor iedereen.

Het weer zat mee, de organisatie was top, kortom het was een prachtig afscheid voor onze Feestelingen, die nu aan de drempel klaarstaan voor de volgende fase in hun jonge leven.

Bijzondere dank ook aan 'De Barkentijn', heel de enthousiaste ploeg van HUJO, alle begeleidende leerkrachten NCZ, het Bestuur van HV Westhoek, kortom iedereen die er toe bijdroeg om deze dag tot een unieke belevenis te maken voor onze Feestelingen.

We wensen hen veel succes in hun verdere schoolloopbaan!

*Machteld Coenen
secretaris HV Westhoek*

ECONOMIE!

Een magisch woord, vandaag meer dan ooit.

Voor sommigen een onvoorwaardelijke overgave aan de 'wijsheid' en het staatsmanschap van diegenen die ons besturen. Anderen hebben, zo menen ze, zelf een oplossing bij de hand en verdedigen ze die ook zonder enige kennis van zaken.

Economie belangt ons allen aan en onze deelname is van wezenlijk belang, in een participatieve democratie.

Maar 'inspraak zonder inzicht, leidt tot uitspraken zonder uitzicht', zo stelt men, niet ten onrechte. Elementaire kennis is dus noodzakelijk.

Beide hierna besproken boeken voldoen aan deze behoefte.

Zonder ingewikkelde formules noch grafieken wordt de lezer ingeleid, ja, zelfs ingewijd in de (geheimen van de) economie. Veel leesgenot toegewenst!

HANS BEVERS

Achteraf is het makkelijk.

Hoe overleven we de volgende economische crisis?

Over economen wordt vaak gezegd dat ze achteraf perfect kunnen uitleggen waarom hun voorspellingen niet zijn uitgekomen. Deze kritiek is niet onterecht.

Ten eerste is het zo dat achteraf de werkelijk doorlopen route uitleggen niet meer dan normaal is. Immers, bij dergelijke voorspellingen zijn er telkens een aantal onzekerheden die men onmogelijk vooraf in aanmerking kan nemen.

Belangrijker is, ten tweede, dat men de onvoorziene factoren onderzoekt en er lessen uit trekt voor de toekomst.

Maar doet men dat of lijdt men aan geheugenverlies ?

Daarover precies gaat het voorliggend boek van Hans Bevers, een jong econoom (geboren 1982) maar met een ruime ervaring in de financieel-economische wereld.

Professor Paul De Grauwe, die commentaar levert op het werk, doet de volgende betekenisvolle uitspraak 'Hans Bevers zet de dogma's opzij. Hij biedt een verfrissende kijk op de economische werkelijkheid. Een aanrader.'

Marc Mortier
voorzitter UPV Westkust

HANS BEVERS

ACHTERAF IS HET MAKKELIJK.

HOE OVERLEVEN WE DE VOLGENDE
ECONOMISCHE CRISIS?

POLIS 2018 239 P.

NIALL KISHTAINY

Een kleine geschiedenis van de economie

Velen onder ons denken, m.i. ten onrechte, dat (het begrijpen van) economie het voorrecht is van een intellectuele elite en geloven bovendien in de TINA-benadering ('there is no alternatieve') waarbij men best alles op zijn beloop laat volgens het principe 'laissez faire, laissez passer'.

Niets is minder waar maar het komt wel sommige beleidsmakers goed uit als men zich niet of weinig inlaat met hun werkingsveld.

Maar economie belangt elk van ons aan, of we dat nu leuk vinden of niet.

Tewerkstelling, prijspeil en koopkracht, inkomensverdeling, sociale zekerheid, overheidsfinanciën en zoveel meer, iedereen heeft ermee te maken, rechtstreeks of onrechtstreeks.

Over al deze thema's zijn er verschillende, soms zelfs diametraal tegengestelde meningen, hetgeen de vraag doet stellen of de economie wel degelijk een wetenschap is.

Ja, dat is ze, maar dan wel een menswetenschap, of een gedragswetenschap, zoals recent vooropgesteld door bepaalde economen. Dit gegeven heeft voor gevolg dat economische mechanismen tijds- en plaatsgebonden zijn en niet een eenduidig antwoord kunnen geven, zoals de exacte wetenschappen zoals fysica of chemie.

Methodes gebaseerd op zowel inductie als op deductie zullen uitmonden in 'economische wetten', die telkens weer de falsificatietest moeten ondergaan.

Maar goed, wie ondanks alles of juist daarom kennis wil maken met de economie krijgt met dit boek een unieke kans. De auteur is hoogleraar aan de befaamde London School of Economics (waar ook onze landgenoot Paul De Grauwe doceert) en nodigt ons uit op een verhelderende en verrijkende tocht door de geschiedenis. Hij houdt stil bij een aantal economen, beschrijft de maatschappelijke context en ook hun ideeën.

Hij deelt zijn werk in in niet minder dan 40 afzonderlijke hoofdstukjes geschreven in een eenvoudige en vlot toegankelijke taal. Ze lezen als een roman en telkens kijk je met belangstelling uit naar het volgende.

Ik vind het één van de beste introducties tot de economie en geef ten overvloede nog de mening van Robert Shiller (Nobelprijswinnaar economie) over het boek : 'ijzersterk en geestig.....Een geweldige introductie tot de economie'

Marc Mortier
voorzitter UPV Westkust

NIALL KISHTAINY
**EEN KLEINE GESCHIEDENIS
VAN DE ECONOMIE**
AMSTERDAM 2019 364 P.
ISBN 978 94 004 0417 5

DOOR DE OGEN VAN HANNAH ARENDT

In ons handelen
mogen we uitdrukking geven
aan veelvormigheid en vrijheid
beslissingen nemen
op grond van gelijkheid
niet krachtens dwang of geweld

daarom is handelen
een werk van de hoogste
menselijke activiteit
niet te verwarren met arbeid
waar we ons zelf en anderen
letterlijk slaven van maken
van wat wij werk noemen

zij die niet kunnen delen
in dat handelen
leven massaal in armoede

CONFRONTATIE

Ik keek in mijn spiegel
Heel indringend
Op zoek naar mezelf
Secondenlang
Minutenlang misschien wel
Maar ik vond mezelf niet terug
In de weerspiegeling
Misschien wilde ik me niet vinden
Ontvluchtte ik mijn beeltenis
Omdat wat ik zag me niet beviel
Mijn ogen rukten zich los
Van mijn gelaat
En zoemden uit
Keken me uitdagend aan
En stelden de vraag
Zie jij wel wat wij zien
Vooraleer ik kon bedenken
Laat staan beantwoorden
Barstte de spiegel
In een oneindig meervoud spiegels
Elk met een ander beeld van mij
Wat mij verwarde
En angstig maakte

Wat wil ik?

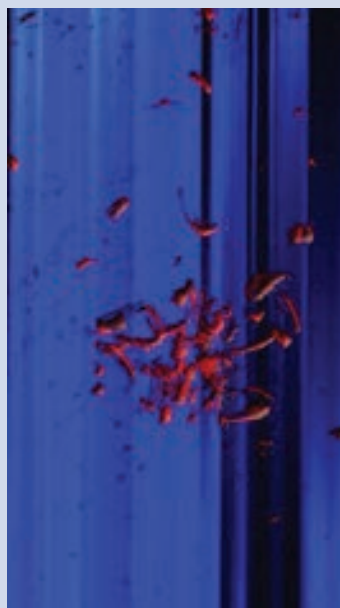
Wie ben ik? als mens!

In het sociale en politieke landschap

Gustaaf de meersman

Nieuwe dichtbundel

LICHT & KLEUR R_EVOLUTIE_HOOP

Om uiteindelijk
samen te smelten
Tot één spiegel

In de kijker

Ik ken Peter Vanthuyne nog uit de tijd van de Vort'n Vis, al behoorde hij tot de kliek die aan de toog hing, terwijl ik bij de sojamelkslurpers zat. Toen ik aan het denken was over mijn studiekeuze na het zesde middelbaar, bracht hij me op het pad van moraalwetenschappen. Later kruisten onze wegen opnieuw: toen hij de jongste vrijwilliger werd van de begeleidingsgroep van het huisvandeMens van Ieper. Sinds kort staan we weer in een andere verhouding tot elkaar. Op 1 oktober vorig jaar werd hij de nieuwe directeur van de huizenvandeMens West-Vlaanderen, mijn baas dus eigenlijk.

Peter Vanthuyne

Veel van onze lezers kennen jou wel, maar kan je je toch eens kort voorstellen?

Ik ben opgegroeid in Zillebeke, waar ik samen met Eva en onze twee kinderen nog steeds woon. Ik behaalde mijn licentie in de morele begeleiding aan de VUB, en daarna ben ik 10 jaar leerkracht zedenleer geweest. Op mijn 34ste werd ik directeur van het Technisch Atheneum in Ieper. Ik had mezelf altijd voorgehouden om die job zo'n tiental jaar uit te oefenen. Uiteindelijk heb ik het dertien jaar gedaan, waarmee ik eigenlijk mijn eigen vooropgestelde termijn overschreden heb (lacht). Dus toen vorige zomer de functie van Els Goderis vrijkwam, besloot ik voor die carrièrewending te gaan. Vrij snel na mijn sollicitatie mocht ik mezelf directeur van de huizenvandeMens West-Vlaanderen noemen.

Vanwaar je interesse voor die functie?

Als leerkracht zedenleer ben ik altijd actief geweest in lokale vrijzinnige organisaties, zoals HV en OVM, en ook als directeur is dat engagement gebleven. Toen het huisvandeMens van Ieper opstartte, zochten ze ook daar vrijwilligers. Samen met mensen als Ivan Devinck, Jocelyne Lemahieu, Guy Noterdame en Jos Vandewalle werd ik lid van de begeleidingsgroep, en enkele jaren later werd ik zelfs tot voorzitter gebombardeerd. Op die manier wist ik natuurlijk uit eerste hand wat er allemaal reilde en zeilde in een huisvandeMens, en dat sprak me wel aan.

Wat houdt je job allemaal in?

Een groot stuk omvat het personeelsbeleid in West-Vlaanderen: zorgen dat elke medewerker zijn of haar job naar behoren doet, zorgen dat iedereen opschiet met elkaar. Dat gaat niet alleen om de personeelsleden van de huizenvandeMens in Brugge, Diksmuide, Ieper, Kortrijk en Roeselare maar ook om de personeelsleden in de vrijzinnige centra en de ziekenhuizen.

Ik ben ook de afgevaardigde van West-Vlaanderen op het nationale niveau, al heb ik tot mijn groot plezier al kunnen vaststellen dat er geen al te strikte hiërarchie is binnen deMens.nu. Collega's van alle provincies zijn, afhankelijk van hun interesses en talenten, zelf ook vertegenwoordigd op het federaal niveau. Ik vind dat een noodzaak: dat wat be-

slist wordt, ook echt gedragen wordt door de werkvloer. Toch vind ik het belangrijk dat ook ik mijn bijdrage kan leveren op nationaal vlak. Ook als directeur wou ik altijd mee zijn met het centrale GO! verhaal. Ik help graag meedenken over het bredere plaatje.

Dus je bent wel tevreden met je carrièreswitch?

Tot nu toe heb ik er een goed gevoel bij: ik vind deMens.nu een efficiënte organisatie die zichzelf systematisch in vraag stelt, en die bewust bezig is met strategische ontwikkeling. Dat miste ik wel in het veel loggere onderwijs. Daar zijn de hervormingen van het secundair bijvoorbeeld al 20 jaar aan de gang. Bij deMens.nu lijkt alles toch vlotter te gaan. Ik stel vast dat er bijvoorbeeld enkele jaren geleden gekozen werd voor een nieuwe visie op vrijwilligerswerk. Er werd externe expertise bij gehaald, en dan komt dat nieuwe beleid er ook effectief, gedragen door de volledige organisatie. Wat een verrassing trouwens: ik kende natuurlijk heel wat vrijwilligers van Ieper, maar had nooit kunnen raden dat West-Vlaanderen over zo'n grote poule van vrijwillige medewerkers beschikt. En dat voor een sector – levensbeschouwing – waarvoor je eigenlijk niet zo gemakkelijk vrijwilligers vindt. Knap vind ik dat!

Wat houdt die strategische ontwikkeling precies in?

Dat behelst de vraag hoe we naar de toekomst kijken. Waar staan we nu, waar willen we naartoe, en hoe gaan we dat doen? Het vrijzinnig humanisme moet groeien, en het is de bedoeling om in de komende jaren een zo groot mogelijk publiek te bereiken met de bestaande personeelsbezetting. Ik mag daarvoor de krijtlijnen uitzetten, maar dat ga ik natuurlijk niet alleen doen. De bedoeling is om zoveel mogelijk collega's, vrijwilligers en lidverenigingen te betrekken, om tot een consensus te komen die door iedereen gedragen wordt. Dat zie ik als mijn grootste uitdaging: zorgen dat alle neuzen in dezelfde richting staan en dat we klaar zijn voor de toekomst.

'Zoveel mogelijk mensen bereiken...' Jij vindt dus niet dat de huizenvandeMens er alleen maar zijn voor vrijzinnig humanisten?

Helemaal niet. Er is de laatste tientallen jaren een serieuze ontkerkelijking geweest in onze samenleving, maar dat be-

tekent daarom niet dat al die mensen vrijzinnig zijn geworden. Als organisatie moeten wij ook niet inzetten op zieltjes winnen of rekruteren, dat is niet meer van deze tijd. Een groot deel van de mensen is namelijk gewoon levensbeschouwelijk neutraal. Tot er plots momenten in hun leven zijn waarop ze op zoek gaan naar iets meer, naar iets van zingeving – wanneer hun ouders sterven, of wanneer ze willen trouwen, bijvoorbeeld. Sommigen grijpen dan terug naar de kerk, omdat dat het enige is dat ze kennen, of uit traditie. Het zijn precies die mensen die we moeten tonen dat er alternatieven zijn. We kunnen het ons simpelweg niet permitteren om ons enkel te richten op de bestaande vrijzinnigen, want dat is een generatie die aan het verdwijnen is. De toekomst is aan de jeugd hé, en dat is nu eenmaal een generatie die levensbeschouwelijk veel flexibeler is. Dit in tegenstelling tot vroeger, toen je wieg bepaalde welke richting je insloeg. De jongere generatie kiest zelf en gaat soms zelfs een beetje shoppen: eens daar kijken, eens hier luisteren. Wij moeten in de winkel te vinden zijn, liefst in het rek op ooghoogte. We moeten een volwaardige keuze worden in een mensenleven. En soms gaat die keuze tijdelijk zijn, maar ze kan altijd duurzaam worden natuurlijk.

Inzetten op bekendmaking dus?

Inderdaad, mensen moeten weten welk fantastisch én gratis aanbod wij hebben. Neem nu plechtigheden. Wanneer die afgerond zijn, wordt de tekst opgestuurd met een feedbackformulier erbij, en al die ingevulde formulieren komen bij mij terecht. Welnu, op het dertigtal formulieren dat ik ondertussen ontving, heb ik nog geen enkele valse noot gelezen. Enkel dankbaarheid, complimenten, niets van kritiek: ik stond er eerlijk gezegd van versteld. Zijn al die mensen daarom in se 100 procent vrijzinnig? Zeker niet altijd, maar het is wel hun kennismaking met het vrijzinnig humanisme, en qua eerste indruk kan dat wel tellen. Zo loods je mensen binnen: door hen in de praktijk te tonen wat vrijzinnig humanisme inhoudt, niet door hen omver te blazen met hoogdravende theorieën en beschouwingen.

Wat ik wil, is dat mensen aan de keukentafel over het huisvandeMens praten. Ze moeten weten wie we zijn, en waarvoor ze bij ons terecht komen. Dus je moet zorgen dat je constant zichtbaar aanwezig bent, met plechtigheden, acties en activiteiten, op sociale media, in de pers. Mensen doen geen beroep op je omdat je ooit eens twee jaar geleden een eenmalige grootschalige verzending hebt ondernomen, en ze dat foldertje sindsdien aan hun prikbord hangen hebben. Je kan nooit op je lauweren rusten. Ik zie daar trouwens ook een taak voor mezelf, als nieuw uithangbord voor de West-Vlaamse vrijzinnigheid. Ik ga mijn best doen om op zoveel mogelijk activiteiten aanwezig te zijn, zodat ik echt een aanspreekpunt kan worden.

We moeten een positief verhaal brengen. De tijd van het vrijzinnig humanisme als anti-beweging is stilaan voorbij. Natuurlijk zijn er nog uitzonderingen, maar het hedendaags vrijzinnig humanisme zet zich niet alleen meer af. Pas op, ik begrijp dat dat vroeger wél het geval was, en ook nodig was, want vrijzinnig humanisme is ontstaan uit de strijd tegen de katholieke kerk. Maar we zijn nu al die jaren verder, en onze focus dient niet meer op het anti-verhaal te liggen, maar op onze eigen zingeving.

Hoe leg jij iemand dan uit wat vrijzinnig humanisme precies inhoudt?

In het vrijzinnig humanisme staat de mens centraal in verhouding tot zijn omgeving, en dit zonder een god die interventies doet, en zonder goddelijke waarheid die als leidraad dient.

En als je dat concreter maakt? Wat zijn drie kernwaarden binnen jouw eigen zingeving?

Ecologie, wat binnen het nieuwe beleidsplan een centraal thema is, dus dat vond ik heel aangenaam. Ook solidariteit vind ik belangrijk. Ik stel vast dat solidariteit steeds minder evident is, tenzij bijvoorbeeld tijdens de Warmste Week. Maar zeg maar eens dat je iets onderneemt voor vluchtelingen: wat wordt er je dan niet allemaal naar je hoofd geslingerd zeg. En tot slot vind ik het ook heel belangrijk dat we onze ethische vrijheden kunnen bewaren. Kijk maar naar wat er gebeurd is in Polen: een nieuwe regering en meteen werd de hele abortuswetgeving teruggedraaid. Ook wij moeten hier beducht op zijn. We mogen onze rechten en vrijheden niet al te vanzelfsprekend aannemen, want dat zijn het niet, zelfs al is er een groot maatschappelijk draagvlak bij de bevolking. Ik denk bijvoorbeeld aan het euthanasieproces, een eerste poging tot ontwrichten, en tot inperken van de bestaande wetten. Dat zijn aanvallen vanuit groeperingen die we dood en begraven achtten maar het is duidelijk: die krachten zijn er nog steeds en onze ethische verwezenlijkingen kunnen er snel ten prooi van vallen. We moeten opletten dat we niet te gemakzuchtig worden.

Waar wil je over 5 jaar staan?

Dan moet de hele provincie West-Vlaanderen beroep kunnen doen op onze vrijzinnige dienstverlening. Daaraan gekoppeld hoop ik ook dat de drempel lager komt te liggen, al is er op dat vlak de laatste jaren al veel verbeterd. Maar we zijn er nog niet. Lezingen van verschrikkelijk slimme mensen over ingewikkelde thema's: dat moet zeker kunnen, maar het mag niet ons enige aanbod zijn. We moeten ook zelf meer uitreiken. Niet alleen verwachten dat mensen naar ons toe komen, maar ook zelf op mensen toestappen. Ik hoop ook dat over 5 jaar de samenwerking tussen de huisvandeMens, de lidverenigingen en de vrijzinnige centra soepeler loopt. In West-Vlaanderen zitten we met een heel verdeelde en versnipperde vrijzinnigheid. Verenigd zullen we nochtans sterker staan, toegankelijker en bekender zijn. En eigenlijk is het maar logisch dat we samenwerken: we vallen allemaal onder dezelfde koepelorganisatie. Dus ik vind het wel jammer dat ik nu vooral veel eilandjes zie.

Laatste vraag: heeft de Westhoek nu een voetje voor?

In Brugge werd me al gezegd: 'het zwaartepunt van onze werking is precies verlegd naar Ieper.' (lacht) Maar neen, natuurlijk niet, er mag zelfs geen zwaartepunt zijn. Ik kan van Zillebeke via heel veel verschillende routes naar Brugge rijden, en dat ga ik ook doen. Ik ga zorgen dat ik overal ben, net zoals we ook als organisatie overal moeten zijn.

Lieve Goemaere

Ik kies voor.

✓ Een sterke aso-school
Ook na de onderwijsvernieuwing

✓ Tso-richtingen Toerisme en
Bedrijf en Organisatie (Handel)

Zowel als voorbereiding op arbeidsmarkt als op hoger onderwijs

✓ Evenwicht tussen traditie en vernieuwing
*Aandacht voor waarden en normen, moderne ICT-leermiddelen
Wij houden rekening met uw onderwijsbudget!*

✓ Sterke leerlingenbegeleiding

ONLINE INSCHRIJVEN

elke dag 24/7 via de website

CONTACT

tijdens schooluren / op afspraak

Go!

SCHOOL VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

"Sterk in talentontwikkeling!"

ONZE **Go!** SCHOLEN IN DE REGIO:

Onze basisscholen:

**BASISSCHOOL
Atheneum
VEURNE**

**BASISSCHOOL
de SPORT
PLANEET**

**GO! BASISSCHOOL
De Tuimelaar**

**LEERSCHOOL
de letterzee**

**BASISSCHOOL
De Vierboete**

**GO! Internaat
aan de ijzer**

**NOOD AAN EEN
FYSIEKE
RONDLEIDING?**

Maak een afspraak
op het nummer:
058/31 10 89

SPARKS FESTIVAL

vrij en eigenzinnig

30/7 - 1/8/21
HAMILTONPARK, IEPER

ARTIESTEN

STEF KAMIL CARLENS

• THE SINGALONG BAND (ERIC MELAERTS)
• BLACK MAMBA • TLP • ...

SPREKERS

KURT VAN EEGHEM • LARA TAVEIRNE
• CHRISTOPHE BUSCH
• JEAN PAUL VAN BENDEGEM
• BLERI LESHI • AMINATA DEMBA • ...

INFO EN RESERVATIE VIA WWW.SPARKSFESTIVALIEPER.COM

JAARPLANNING - DEADLINES
Respecteer deze deadlines voor
het toesturen van gegevens:

Editie oktober-november-
december 2021
Zondag 9 augustus

Vrijzinnig Huis Koksijde
Galopperstraat 48, 8670 Koksijde
Tel. 058 52 08 94
vrijzinnighuiskoksijde@gmail.com

huishvandeMens Diksmuide
Esenweg 30, 8600 Diksmuide
Tel. 051 55 01 60
diksmuide@demens.nu
www.demens.nu

Willemsfonds Koekelare
contactpersoon: André Laveyne
Brugse Heirweg 17
8680 Koekelare
Tel. 051 58 07 41
andre.laveyne1@telenet.be

Willemsfonds Nieuwpoort
contactpersoon: Maurice
Bellefroid, Reclottenstraat 41,
8620 Nieuwpoort I Tel. 058 23 60 56
Gsm 0475 66 43 42
info@willemsfondsnieuwpoort.be

**Willemsfonds
Veurne-De Panne-Koksijde**
contactpersoon: Ivan Winnock
Sasstraat 7, 8630 Veurne
Tel. 058 31 23 57
ivan.winnock@skynet.be

Vrienden van het GO! Westhoek
contactpersoon: Annie Decler
14e Artilleriestraat 7
8600 Diksmuide
Tel. 051 50 15 33
vriendengo.westhoek@gmail.com

**Humanistisch Verbond
Westhoek**
contactpersoon:
Bernard Van den Haute
Veldstraat 81
8660 Adinkerke
0491 622 955
bvdhaute@gmail.com

**Humanistisch Verbond
Koekelare-Diksmuide**
contactpersoon:
André Laveyne
Brugse Heirweg 17
8680 Koekelare
Tel. 051 58 07 41
andre.laveyne1@telenet.be

**Uitstraling permanente vorming
Westkust**
contactpersoon:
Marc Mortier
Astridplein 3-401
8670 Koksijde
Gsm 0475 97 21 98
marc-mortier@telenet.be

Panne Instituut

Comité vzw Panne Instituut
contactpersoon:
Eddy Deboyser
Duinhoekstraat 98
8660 De Panne
Tel. 058 41 22 19
Gsm 0473 89 39 14
deboyser.eddy@skynet.be

August Vermeylenfonds

**Vermeylenfonds
Koksijde-Oostduinkerke**
contactpersoon: Maurits
De Picker, Koninklijke Baan
190A/301, 8670 Koksijde
Gsm 0477 29 38 37
depicker.maurits@skynet.be